

Profesorul Vasile Gionea – membru de onoare al Academiei Române.

Și o amintire personală

Prof. univ. dr. Mircea DUȚU

*Directorul Institutului de Cercetări Juridice
„Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române*

Celebrarea a 100 de ani de la nașterea profesorului Vasile Gionea (1914 - 1999), primul președinte al Curții Constituționale a României și evocarea, cu acest prilej, a personalității și operei acestuia presupun, în mod necesar și relevarea calității sale de membru de onoare al Academiei Române. În același timp, bucurându-mă de privilegiul de a-l fi cunoscut direct și de a fi fost ziaristul cărui i-a acordat primul interviu în calitate de președinte al instanței constituționale, îmi îngădui să adaug la considerațiile de ordin academic, câteva rânduri evocatoare ale respectivului act de jurnalism.

În contextul marilor deschideri ale societății românești post-1990, am asistat și la un reviriment (temporar) al reprezentării juriștilor în Academia Română, astfel că mai mulți slujitori ai științelor zeiței Themis au devenit membrii titulari, membrii corespondenți ori membrii de onoare ai supremului for cultural-științific al țării. În aceste împrejurări, în ședința din 5 ianuarie 1993, Secția de științe economice, juridice și sociologie, la inițiativa președintelui său acad. N.N. Constantinescu, aproba, în unanimitate, propunerea alegerii profesorului jurist Vasile Gionea ca membru de onoare al Academiei Române.

Referatul aferent acestui demers era semnat de academicienii Ion P. Filipescu și Vladimir Trebici, precum și de prof. Paul Mircea Cosmovici, directorul ICJ, membru corespondent al Academiei Române. După o scurtă prezentare a biografiei și activității profesionale și publice a candidatului, documentul menționa că profesorul V. Gionea a publicat 225 lucrări științifice în domeniul dreptului civil, dreptului economic, dreptului muncii, istoriei dreptului etc. în reviste de specialitate din țară și din străinătate și că a prezentat numeroase comunicări la Congrese și la alte manifestări științifice cu caracter național și internațional, dintre care se menționau „România pe drumul democrației” (Congresul internațional de la Oslo, octombrie 1991), „Echilibrul puterilor în stat și contingențele lor în Constituția României din 1991” (Simpozionul internațional de la Trieste, 15-17 septembrie 1992), „Noua Constituție a României garant al statului de drept și democrație” (Congresul internațional de la Munchen, 23-25 noiembrie 1992). Intervenții importante a prezentat, de asemenea, în cadrul unor manifestări desfășurate la Paris, Viena, Salzburg, Roma, Madrid, Neapole, Ferrara, Strasbourg, Atena, Anvers, Salamanca, Bruxelles, Amsterdam, Londra, Pavia. Se releva faptul că datorită activității sale științifice a fost ales membru al Asociației Oamenilor de Știință din România, vicepreședinte al

Asociației de istorie comparativă a instituțiilor și dreptului din România și apoi președinte al acesteia.

De asemenea, se arăta că prof. Gionea era membru al Asociației de Istoria Dreptului și Instituțiilor din Franța, Belgia, Olanda, Italia, Cehoslovacia, Polonia, Austria, vicepreședinte al Asociației Internaționale de Istoria Dreptului și Instituțiilor din Paris, precum și membru corespondent al Academiei Tiberine-Roma, membru titular al Academiei de Științe din New York, membru emerit al Academiei Pontzen din Neapole.

„Ținând seama de întreaga sa activitate – conchideau cei 3 referenți, ei înșiși remarcabile personalități ai vieții academice românești – considerăm că domnul Vasile Gionea îndeplinește toate condițiile cerute pentru membrii de onoare ai Academiei Române”.

Drept urmare, conform procedurilor academice, prin votul Adunării generale a înaltului for, la 12 noiembrie 1993, primul președinte al Curții Constituționale devenea membru de onoare al Academiei Române. El completa astfel lista marilor reprezentanți ai justiției române, printre care prim-președinții Curții de Casație și Justiție, V. Romniceanu, C. Buzdugan și O. Nicolescu, ori consilierii (judecătorii) instanței supreme Th. Rosetti, C. Hamangiu ș.a. care, de-a lungul timpului au deținut această înaltă calitate academică.

Dincolo de considerațiile privind personalitatea noului ales în rândul „nemuritorilor” avute în vedere și semnificațiile personale ale acestui act, alegerea profesorului Vasile Gionea reprezenta și un gest de considerație pentru instituția menită să garanteze supremația Constituției, nou apărută în peisajul tinerei democrații românești.

...Aminteam în deschiderea intervenției mele că pe lângă convenitele considerații privind calitatea de membru de onoare al Academiei Române a profesorului Vasile Gionea aș dori să evoc o întâmplare în care destinele noastre s-au intersectat, pentru un moment, oarecum semnificativ pentru ambele părți implicate.

Iată faptele. Iunie 1992. După adoptarea și intrarea în vigoare a Constituției din 8 octombrie 1991 și a Legii proprii de organizare și funcționare nr. 47/1992, prima Curte Constituțională a României se instala și se pregătea să-și înceapă activitatea. Ultimul act al demersului fondator l-a constituit alegerea, cu unanimitate de voturi, ca președinte al instanței constituționale a profesorului Vasile Gionea, la 8 iunie, fost vicepreședinte al Comisiei de redactare a proiectului legii fundamentale și deputat în Parlament din partea P.N.Ț.C.D. Actul a surprins oarecum opinia publică, dar a fost repede perceput ca o expresie a politicii de „consens național” promovată de majoritatea politică de atunci, mai ales față de un caz de „disidență” politico-constituțională. Relativ cunoscut pentru publicistica pe teme juridico-constituționale, la o zi după alegere am fost contactat și rugat de un redactor-șef al unui cotidian bucureștean să realizez un interviu cu proaspătul ales întâi-stătător al Curții Constituționale. Am așteptat să treacă de ora 16⁰⁰ și am apelat la telefon pe distinsul profesor, spunându-i despre intenția mea publicistică. A fost deosebit de receptiv și spre surprinderea mea, întrebându-l când ne-am putea întâlni pentru interviu mi-a răspuns scurt: și acum! Am înțeles brusc graba, dar și importanța demersului meu publicistic și i-am propus Președintelui Curții să ne vedem după o oră și jumate.

În acest răstimp minim, mi-am pus în ordine câteva notițe despre problematica controlului de constituționalitate al legilor, am citit repede textul Constituției în această privință și mi-am formulat pe hârtie câteva întrebări.

La ora 17³⁰ eram deja în apartamentul situat la etajul 3 al unui bloc vechi de pe strada Brezoianu, din centrul Bucureștiului, mai precis în sufrageria cu mobilă veche, în fața unei cești de cafea turcească aburindă, a unei farfuriuțe cu dulceață și unui pahar cu apă rece, aduse cu grijă și sfială spre a nu deranja, de doamna casei. După scurta introducere de rigoare, întrebările au curs repede și răspunsurile profesorului au venit la fel. Desigur, ele vizau mai ales prezentarea personalității alesului, explicarea rolului noii instituții a democrației românești și, ca la orice început, nu era loc de speculații sau speculozități ieftine, mai ales că tema era una de maximă seriozitate. A doua zi materialul era gata și predat redacției solicitante, iar vineri, 12 iunie vedea deja lumina tiparului pe prima pagină a ziarului. Mai mult, la miezul-noapții, în cadrul „revistei presei”, Televiziunea națională îl remarca și prezenta citate din acesta. Titlul său, reprezentând un citat din spusele intervievatului exprima crezul său personal, al tuturor celor 9 magistrați al Curții și misiunea însăși a acesteia: „*Vom fi preocupați să dăm soluții juste, în interesul țării, consolidării statului de drept și al democrației*”.

Nu cred că, din punct de vedere publicistic, primul interviu astfel acordat de profesorul Vasile Gionea în calitate de prim președinte al Curții Constituționale a României a reprezentat, cum se spune în limbaj jurnalistic, „o lovitură de presă”.

Poate doar puțină istorie.

(Ziarul „Dimineța”, vineri, 12 iunie 1992)

„Vom fi preocupați să dăm soluții juste, în interesul țării, consolidării statului de drept și al democrației”

Interviu cu dl. Vasile Gionea, Președintele Curții Constituționale a României

În 1948, regimul de dictatură comunistă a început prigoana împotriva mea. În 1990 am fost deputat pe listele P.N.Ț.C.D. Pe data de 1 iunie a.c. prin decret prezidențial am fost numit judecător la Curtea Constituțională, iar la 8 iunie am fost ales, cu unanimitate de voturi, președinte al acestei instituții. Determinante în desemnarea celor 9 judecători ai Curții au fost pregătirea juridică superioară și înalta competență profesională. Am optat pentru înființarea unei Curți Constituționale pentru că o asemenea instituție există în toate țările europene și în aproape toate statele lumii. Afirmațiile că actuala Curte ar putea fi o supraputere sunt, pe cât de neîntemeiate, pe atât de fanteziste. Spre deosebire de ceilalți colegi ai mei din P.N.Ț.C.D. eu am votat Constituția. În prezent, suntem în faza de organizare și avem informații că, în curând, vom avea de soluționat multe cauze trimise de Curtea Supremă.

- Stimate domnule profesor, aveți șansa de a fi primul președinte al primei Curți Constituționale a României. De aceea vă propun să începem cu prezentarea omului și specialistului Vasile Gionea.

- Sunt doctor în drept și științe economice *magna cum laude* din 1942. În 1939 m-am prezentat la examenul de avocat definitiv, care a avut loc pentru prima dată în țara noastră la Cluj, în fața unei comisii compuse din 2 profesori universitari, 2 avocați și primul președinte al Curții de Apel din localitate. Am trecut acest examen numai 32 la sută din candidații prezentați și eu am fost calificat întâiul. În toamna anului 1942 am intrat prin concurs la catedra de

legislație socială la Academia comercială din Cluj – Brașov. Începând cu anul 1936 am fost avocat pledant în Baroul din Brașov. În 1937 am intrat, prin concurs, avocat la Banca Națională din Brașov. Am profesat avocatura și am fost în învățământul superior până în 1948, când regimul de dictatură comunistă a început prigoana împotriva mea. Între 1946 - 1966 nu mi s-a admis spre publicare nicio lucrare.

Ulterior, am început să public din nou și până la data actuală am 211 lucrări de drept publicate sub formă de cărți, monografii și studii. În anul 1990 am fost ales deputat pe listele Partidului Național Țărănesc Creștin Democrat. În Camera Deputaților am fost ales vicepreședinte al Comisiei de validare a mandatelor de deputați, secretar al Comisiei juridice și vicepreședinte al Comisiei constituționale. Pe data de 1 iunie a.c. am fost numit, prin decret prezidențial, alături de domnii Florin Vasilescu și Mihai Constantinescu, judecător la Curtea Constituțională.

- După cum se știe, Curtea cuprinde 9 membri, numiți de cele două Camere ale Parlamentului și de către Președintele Republicii. Ce credeți că a fost determinant pentru desemnarea acestora?

- Într-adevăr, Curtea Constituțională se compune din 9 judecători care, la rândul lor, își aleg un președinte, funcție în care am fost desemnat eu, așa cum arătam mai înainte. Trei dintre judecători sunt aleși de Camera Deputaților, trei de Senat și trei de către Președintele României. Legea nu impune ca cei aleși să fie în mod necesar membri ai celor două camere. Constituția prevede la articolul 141 că judecătorii Curții trebuie să aibă o pregătire juridică superioară, înaltă competență profesională și o vechime de cel puțin 18 ani în activitatea juridică sau în învățământul juridic superior.

Determinarea în desemnarea celor nouă judecători au fost tocmai cerințele art. 141 din legea fundamentală și articolul 38 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, adică pregătirea juridică superioară și înalta competență profesională. În Camera Deputaților au fost aleși profesorii **Ion Muraru**, **Ion P. Filipescu** și **Victor Dan Zlătescu**, judecător la Curtea Supremă, iar în Senat au fost aleși dr. **Miklos Fazekas**, senator, conferențiar dr. **Antonie Iorgovan**, senator, și conferențiar dr. **Viorel Ciobanu** de la Facultatea de drept din București. Rezultă deci că judecătorii îndeplinesc condițiile art. 141 din Constituție și ale art. 38 din Legea nr. 47/1992.

- De la președinte și membri, să trecem la prezentarea instituției. Considerați că opțiunea pentru efectuarea controlului constituționalității legilor de către un organ specializat, o Curte Constituțională (după modelul francez) și abandonarea tradiției noastre antebelice (control efectuat de instanța supremă) a fost inspirată?

- Atât în comisia pentru redactare a proiectului de Constituție, cât și în Constituantă au fost discuții aprinse dacă este necesară în țara noastră o Curte Constituțională sau să menținem tradiția ca excepțiile de neconstituționalitate să fie rezolvate de Curtea Supremă. În cele din urmă, s-a optat de către Constituantă, înființarea unei Curți Constituționale pentru că o asemenea instituție figurează în toate țările europene, inclusiv în cele foste socialiste și în aproape toate statele lumii. Curtea Supremă se pronunță în secții unite, asupra

neconstituționalității unui text de lege, dar hotărârea sa nu producea efecte juridice decât între părțile litigante. Actuala Curte Constituțională dacă se pronunță asupra unui text de lege că este neconstituțional, aceasta produce efecte *erga omnes* (față de toți). Cu alte cuvinte, până nu se modifică textul respectiv de lege ca să fie în conformitate cu Constituția, el devine inaplicabil. Deci, Curtea Supremă putea să judece numeroase procese asupra neconstituționalității unui text de lege și hotărârea ei nu se aplica decât cauzei respective.

În afară de excepții de neconstituționalitate a legii, actuala Curte Constituțională, ca și altele similare din Europa, are competențe foarte largi, potrivit art. 144 din Constituție și anume: a) se pronunță asupra constituționalității legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a Guvernului, a Curții Supreme de Justiție, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau cel puțin 25 de senatori, precum și din oficiu, asupra inițiativelor de revizuire a Constituției; b) se pronunță asupra constituționalității regulamentelor Parlamentului, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau cel puțin 25 de senatori; c) hotărăște asupra excepțiilor ridicate în fața instanțelor judecătorești privind neconstituționalitatea legilor și a ordonanțelor; d) veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și confirmă rezultatele sufragiului; e) constată existența împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României; g) veghează la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului și confirmă rezultatele acestuia; h) verifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni; i) hotărăște asupra contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic.

Din cele expuse rezultă în mod limpede competențele foarte largi ale Curții Constituționale în raport cu Curtea Supremă.